

ZAGONETAN POGLED BELOG ANDJELA

Rade R. Babić^{1,2}, Gordana Stanković Babić^{3,4}, Strahinja Babić,
Aleksandra Marjanović⁴, Nevena Babić⁴

¹Centar za radiologiju KC Niš

²Visoka zdravstvena škola strukovnih studija "Hipokrat" u Bujanovcu

³Klinika za očne bolesti KC Niš

⁴Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu

Beli andjeo oslikan je u živopisu kompozicije "Mironosice na Hristovom grobu" na južnom zidu crkve Vaznesenja Hristovog manastira Mileševa. Po svojoj lepoti spada medju dragulje srpske umetnosti srednjeg veka. Svojom veličanstvenošu, uzvišenošću i mističnošću Beli andjeo je izdvojen iz konteksta živopisa i kao takav egzistsira kao samostalna celina. Krupne i svetle oči Belog andjela otkrivaju značaj zdravih očiju, dok njegov zagonetan pogled nosi svekoliki mir. Freska "Mironosice na Hristovom grobu" je od izuzetnog značaja za istoriju same crkve, Srbije, jednog vremena, srpske medicine, srpske oftalmologije, koja osvetljava našu prošlost i vizualizuje našu budućnost.. *Acta Ophthalmologica 2016;42(2):25-28.*

Cljučne reči: Beli andjeo, Mileševa, freska, oko, pogled, oftalmologija

Uvod

Freske oslikane na zidovima srpskih pravoslavnih crkava i manastira predstavljaju jedan od simbola srpskog naroda. Freskama je oslikan život u vidu živopisa. Dat je slikovni zapis moći, obrazovanja, zdravstva, kulture i pismenosti u Srba jednog vremena. Prikazani su vladari, sveti, sveti ratnici, motivi iz života vlastele, naroda, crkve, prve bolnice, lečenje bolesnih i dr. Od medicinskih motiva oslikani su porodjaj Bogorodice, kupanje, doljenje i nega novorodjenčeta, karatinsko lečenje leproznih bolesnika, lečenje bolesnika od vodene bolesti i očnih bolesti, isceljenje slepog i dr. Vremenom, freske na zidovima srpskih manastira i crkvama prerasle su u spomenike svetske kulture i svetske baštine. Tako su srpske pravoslavne crkave i manastiri i freske oslikane u njima, sa Belim andjelom iz manastira Mileševa, vesnikom Božjih tajni, koji objavljuje svetu Hristovo Vaskresenje, postali spomenici

svetske kulture i svetske baštine pod zaštitom UNESCO. (1-12)

Zagonetni pogled Belog andjela

Beli andjeo oslikan je u živopisu kompozicije "Mironosice na Hristovom grobu" na južnom zidu crkve Vaznesenja Hristovog manastira Mileševa, jedna je od najlepših fresaka Srbije (slika 1). Po svojoj lepoti spada medju dragulje srpske umetnosti srednjeg veka.

Freska je nastala u XIII veku. Od nepoznatog je autora. Odlikuje se slobodnim i širokim potezima umetnika koji joj daje monumentalnost. U XVI veku freska je bila preslikana. Tako je Beli andjeo od očiju javnosti bio skriven sve do XX veka kada je ova crkva restaurirana i gornja slika uklonjena. Gornja freska je sačuvala Belog andjela od propadanja ili namernog uništenja, da bi 23. jula 1962.g. u vidu satelitske slike Beli andjeo preleteo Atlantik predstavivši "staru damu" Evropu stanovnicima "Novog sveta" - Severnoj Americi. Nešto kasnije, isti satelitski signal sa slikom Belog

andjela poslat je u svemir prema mogućim vanzemaljskim oblicima života, jer je Beli andjeo odabran za simbol svekolikog mira.

Slika 1. Freska -manastir Mileševa

Beli andjeo je oslikan u živopisu kompozicije "Mironosice na Hristovom grobu" manastira Mileševa, i kao takav nigde drugde. Lepota Belog andjela pobudjuje divljenje, savršenstvo i istinsku nadu. Krupne oči Belog andjela, svetle plave boje, nose poruku mira i ljubavi. Oči belog andjela kazuju o Hristovom Vaskrsu. Pogled Belog andjela je zagonetan, koji se po snazi i savršenstvu izjednačava sa zagonetnim osmehom Monalize. U tome je Beli andjeo jedinstven.

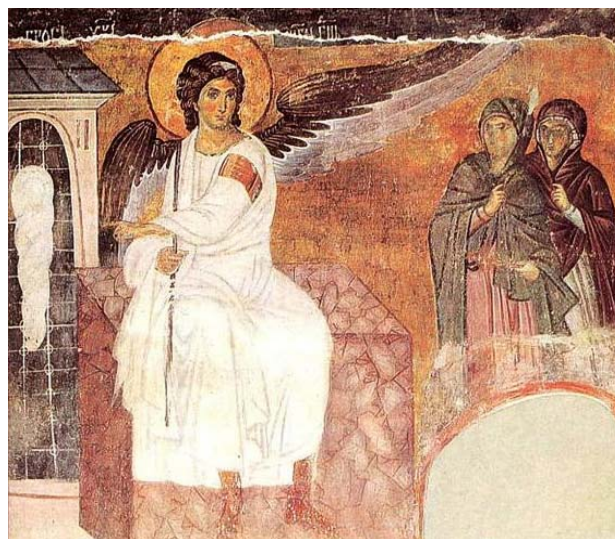
Događaj "Mironosice na Hristovom grobu" zabeležen u Svetom pismu, oslikan je živopisom u manastiru Mileševa. Oslikava dolazak dve žene mironosice na Hristov grob, u nedelju ujutru, posle Raspeća, da bi, po običaju, telo pomazile mirom. Mironosice nailaze na razvaljen ulaz u grobnicu. Ulaze unutra i umesto Hristovog tela nalaze posmrtno poviće kojim je telo bilo umotano. Ispred ulaza u grob mironosice sreću anđela obučenog u belim haljinama, koji im saopštava radosnu vest o Vaskresenju. Anđeo obučen u belo hiton, sedi na kamenom kocku, u desnoj ruci drži štapić braon boje, a levom rukom mironosicama pokazuje mesto Hristovog Vaskrsnuća i njegov prazan grob. Ispod anđela su usnuli vojnici koji su trebali da čuvaju grobnicu i spreče Hristove učenike da tajno odnesu Hristovo telo i time

njegovu slavu učine večnom i trajnom od one koju je stekao za života.

Na živopisu "Mironosice na Hristovom grobu" anđeo koji sedi je nazvan Belim andjelom. Ime je dobio po hitonu bele boje koji nosi. Na živopisu on ne predstavlja neku posebnu vrstu andjeoskih bića ili nekog posebnog predstavnika ove nebeske vojske (5), već predstavlja Anđela Gospodnjeg, Arhandjela Gavrila.

Beli hiton, odnosno haljine Belog andjela, ne predstavljaju njegovu svakodnevnu odeću već svečano ruho, gde bela boja simbolizuje svetlost i radost Vaskresenja. Na svim drugim freskama kao npr. Sabor arhadjela, Blagovesti i dr. Beli andjeo je oslikan u drugim haljinama, oboljenim haljinama, sa jasnim oznakama svog andjeoskog čina koji ga razlikuje od drugih bestelečnih sila u ovoj nebeskoj hijerarhiji.

Na ramenu leve ruke nalazi se poprečno postavljena žuta traka za koju se ne može reći da simbolizuje njegov čin (Slika 2).

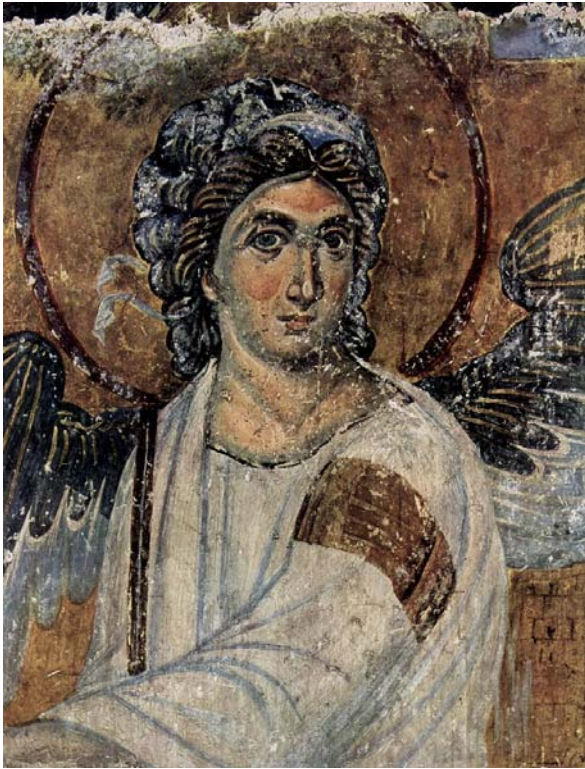

Slika 2.

Freska "Mironosice na Hristovom grobu" svojom lepotom i savršenom kompozicijom vekovima impresionira, i to ne bez razloga, jer Beli andjeo donosi potpuni sklad živopisu, odiše beskrajnom verom i nadom, nosi poruku ljubavi i mira a naslikan je tako da posetioca u crkvi gleda direktno u oči, bez obzira iz kog ugla se posmatra.

Oči Belog andjela su krupne, svetle boje, zagonetnog pogleda (Slika 3). One nose poruku mira i ljubavi. Govore o Hristovom Vaskrsu. Kazuju o Božjem daru - imati zdrave oči, očuvan vid, dobru vizualizaciju. Zahvaljujući zdravim očima i svetom vidu, Beli andjeo je video svetli trenutak čovečanstva – Hristov Vaskrs. Jedinstven trenutak koji je mogao da

vidi samo on – Beli andjeo. Zato su njegove oči, krupne, svetle, pune života, ljubavi i mira.

Slika 3.

Pogled Belog andjela je zagonetan

Pogled Belog andjela posetiocu govori i pokazuje na nešto što se dogodilo. To je pogled koji istovremeno otkriva i skriva trenutak Hristov Vaskrsa.

Samo je Beli andjeo video Hristov Vaskrs.

Zato je njegov pogled zagonetan, tajanstven i večito trajan.

Ikonopisci zagonetni pogled Belog andjela poistovećuju sa zagonetnim osmehom Monalize.

Zaključak

Beli andjeo je oslikan u živopisu kompozicije "Mironosice na Hristovom grobu" crkve Vaznesenja Hristovog manastira Mileševa. "Mironosice na Hristovom grobu" predstavlja jednu od najlepših fresaka Srbije. Svojom veličanstvenošću, uzvišenošću i mističnošću Beli andjeo je izdvojen iz konteksta živopisa "Mironosice na Hristovom grobu" i kao takav egzistira kao samostalna celina. Krupne i svetle oči Belog andjela otkrivaju značaj zdravih očiju koje u isto vreme pobudjuju divljenje, savršenstvo i istinsku nadu. Pogled Belog andjela je zagonetan. To je pogled koji svetu nosi svekoliki mir. Freska "Mironosice na Hristovom grobu" je od izuzetnog značaja za istoriju Srbije, jednog vremena, srpske medicine, srpske oftalmologije, crkve koja prikazuje prošlost i osvetljava budućnost Srba.

References

1. Babić RR, Stanković-Babić G, Jevtić M, Jevtić A, Babić S, Marjanović A, Jevtić N: Oftalmološki motivi na freskama pravoslavnih crkava i manastira – II deo. *Acta Ophthalmologica* 2015; 41(1): 48-52.
2. Babić S: Srednjevekovna srpska medicina. SeminarSKI rad. Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu. Niš. 2012.
3. Babić RR, Stanković-Babić R: Oftalmološki motivi na freskama pravoslavnih crkava i manastira. *Acta Ophthalmologica* 2011; XXXVII (1-2): 36-40.
4. Jelenković A, Ranković Z: O ustrojstvu prvih bolnica kod Srba. *Letopis Studeničke akademije* 9-12 jun 2010.
5. Pavićević A: Šta radi, gde sedi "Beli andjeo"? *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LIII 185-193. <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0861/2005/0350-08610553185P.pdf> (poslednje otvaranje: maj 2016)
6. Lalović A: Srpska medicina u srednjem veku. *Timočki medicinski glasnik* 2004; 29 suppl. 1: 27-30.
7. Katić R: Srpska srednjovekovna medicina. Gornji Milanovac. Dečje novine. 1990.
8. Paunovska Slevčevska B: Medicinski motivi u srednjevekovnim freskama makedonskih crkava i manastira. *Pro-medico* 1972; 2: 156-61.
9. Beli andjeo. <https://sr.wikipedia.org/sr> (poslednje otvaranje 2016)
10. Popović R, Milanović D: Osam vekova manastira Mileševa. Opet neispričana priča. *Politika. Magazin*. 2014; 868: 24-26.
11. Avagijan-Jevtić K, Cenić M: Kaliografija sa ornamentalnom ikonografijom. http://www.rastko.rs/likovne/karina/index_c.html (poslednje otvaranje: maj 2016)
12. Cvetković D, Jeremić I: Prilog istoriji oftalmologije Srbije. *Acta Ophthalmologica* 2015; 41 (2): 33-37

MYSTERIOUS EYES OF WHITE ANGEL

Rade R. Babić^{1,2}, Gordana Stanković Babić^{3,4}, Strahinja Babić,
Aleksandra Marjanović⁴, Nevena Babić⁴

¹Centar for Radiology, CC Niš

²Ophthalmology Clinic, Clinical Center

³Niš High Medical School "Hipokrat" Bujanovac

⁴University of Nis, Faculty of Medicine, Niš,

The "White Angel" is depicted in the frescoes of the composition "Myrrhbearers on Christ's grave" on the southern wall of the church of Christ's Ascension Monastery Mileseva. Its beauty is among the jewels of Serbian art of the Middle Ages. With its magnificence, sublimity and mysticism, White Angel is isolated from the context of the murals and as such passed away as an independent entity. Large and bright eyes reveal the character of the White Angel Darvel eyes. Puzzling eyes of the White Angel bear all the peace. Fresco "Myrrhbearers at Christ's tomb" is of great importance for the history of the church, Serbia, of a time, Serbian medicine, Serbian ophthalmology, showing the past and illuminating our future. *Acta Ophthalmologica 2016;42(2):25-28.*

Key words: White angel, Mileševa, fresco, eye, view, ophthalmology

Kontakt: Rade R. Babić, radiolog
Centar za radiologiju KC Niš
Bulevar dr Zorana Đinđića br. 48
18000 Niš
E-mail: gordanasb@open.telekom.rs